

Liisa Uotila

KATTAUS

Kuvataiteen koulutusohjelma

2016

KATTAUS

Uotila Liisa
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
2016
Ohjaaja: Kespersaks Veiko
Sivumäärä: 36
Liitteitä:

Asiasanat: liina, aakkosto, kirjain, tekstiili, purje

Opinnäytetyö koostuu pöydän kattaukseen tarkoitettusta kaitaliinasta, jonka teksti on maalattu piirrettyin kirjaimin kankaalle. Tekstinä on käytetty Aapisesta löytynyttä lasten ruokaviikkolorua.

Tekstissä on käytetty itse suunnittelemaa aakkostoa, jonka muoto pohjautuu purjeen muotoon.

Käsillä tekemisen taito on vähenemässä ja siksi suosin kalligrafiaa muiden kädentaitojen rinnalla. Kouluissa on vähennetty kirjoittamista ja kaunokirjoituksen opettamista, tikkukirjaimin käsin kynällä kirjoitettu nimikirjoitus on kelvollinen allekirjoituksena pian oikeudessakin.

Opinnäytetyön yksi tarkoitus on toisaalta muistuttaa meitä käsin kirjoittamisen ja käsitöiden mahdollisuuksista.

SETTING

Uotila Liisa

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Fine Arts

2016

Supervisor: Kespersaks Veiko

Number of pages: 36

Appendices:

Keywords: cloth, alphabet, letter, textiles, sail

The thesis consists referred tablecloth on the table, the text of which is painted with characters from cartoons canvas. Text has been used for an old book found children's poems.

The text itself designed alphabet, which is based on the shape of the sail shape has been used.

Manual skills has been decreasing and that's why I prefer calligraphy alongside other manual skills. Schools is reduced to writing and teaching of penmanship, block letters with a pen hand written signature is a valid signature as soon as law.

The purpose of the thesis is to remind us of the possibilities of writing and hand-crafts.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	POHDISKELUA.....	6
2.1	Käsitöiden merkitsemisen historiaa.....	6
2.2	Käsitöiden merkitseminen nykyisin.....	7
2.3	Oman aakkoston käytön pohdintaa.....	8
3	LUONNOSTELUA.....	9
3.1	Materiaalipohdintaa.....	9
3.2	Kattauksen mitoitusta.....	9
3.3	Työ alkaa hahmottua.....	10
4	PIIRRETTÄVÄSTÄ TEKSTISTÄ.....	11
4.1	Mikä teksti?.....	11
4.2	Tekstivaihtoehtoja.....	11
5	OMA AAKKOSTONI.....	13
5.1	Mistä ajatus lähti liikkeelle.....	13
5.2	Aakkoston syntyvaiheista.....	14
6	MATERIAALIT JA TYÖVAIHEET.....	18
6.1	Pitsilakanat.....	18
6.2	Erilaisia sommitteluja ja vaihtoehtojen miettimistä.....	19
7	PIIRTÄMISESSÄ KÄYTETTÄVÄ VÄRI.....	22
7.1	Vesipohjaiset tekstiilipainovärit.....	22
7.1.1	Sekoitus- ja pesuohjeita.....	22
7.1.2	Värien sekoituksen menetelmät, välineet ja aineet.....	22
7.1.3	A4000.....	24
7.2	Värien sekoittaminen.....	25
8	TEKSTI LIINALLE.....	26
8.1	Rivien sijoittelu.....	26
8.2	Siveltimet ja valopöytä esiin.....	27
9	OMAN TYÖN ARVIOINTI.....	31
10	LOPUKSI.....	32
11	ESILLEPANO NÄYTTELYSSÄ.....	33
	LÄHTEET.....	36
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kalligrafia on itselleni vähitellen tullut tutuksi näiden neljän opiskeluvuoden aikana.

Kiinnostuksen alkoi harrastuksesta, osallistuin ensimmäiselle kalligrafiakurssille Harjulan Kansalaisopistossa Lahdessa v. 2000. Naantalin muutettuani huomasin Naantalin Opiston opinto-ohjelmassa Italicin perusteet ja siitä se kipinä sitten lähti.

Pääsin n. neljä vuotta sitten opiskelemaan kalligrafian tutkinto-opiskelijaksi syksyllä v. 2012. Opiskeluajan tuntemuksia olivat lähinnä suurimpana murheena ajan riittäminen sekä työhön että harrastuksiin. Toki pitkä ajomatka Kaanpäähän ja useiden tuntien autossa istuminen oli uuvuttavaa.

Puuseppänä ja sisustusarkkitehtinä mietin lopputyönä ensin jotakin, mikä liittyisi puuhun tai rakennuksen sisustamiseen. Tältä pohjalta ja isompana kokonaisuutena ensin ajatuksissani lopputyössä oli maalata tekstiä vanhoihin ikkunalaseihin ja ikkunapokiin, joista olisin tehnyt kasvihuoneen tai huvimajan tai jonkin muun rakennelman kotimme pihaan. Mutta se ajatus kaatui ikkunalasien suureen kokoon ja niiden kuljettamiseen koululle. Toki se ajatus lasien maalaamisesta on edelleen takaraivossa.

Kuljetusta miettiessäni päädyin sitten lopulta hyvinkin kevyeen ja pieneen tilaan menevään ratkaisuun. Koska perinteiset käsityöt monipuolisesti ja monessa muodossa ovat koko ikäni olleet lähellä sydäntäni, lopulliseksi vaihtoehdoksi muodostui siis tekstiili.

Opinnäytetyö on nyt tehty ja ollut esillä näyttelyssä. Tässä kirjallisessa osuudessa pyrin selvittämään työni syntyä.

2 POHDISKELUA

2.1 Käsitöiden merkitsemisen historiaa

Jo keskiajalta lähtien on pohjoismaissa merkitty tavaroihin puumerkki tai omistajanmerkki ilmaisemaan omistusoikeutta.”Omistusoikeuden merkki kruunaa työn, sillä vasta kun työ on nimikoitu, on se käyttöön valmis”.

Kankaalle oli helppo ommella kirjaimia sekä monogrammeja ja siksi niissä puumerkit alettiin jo varhain korvata yksinkertaisilla nimikoinneilla. Monogrammi tarkoittaa alun perin yhden kirjaimen muodostamaa puumerkkiä ja sana tulee kreikankielestä. Myöhemmin monogrammiksi on alettu kutsua useammasta, yleensä etu- ja sukunimen kirjaimista tehtyä taidokasta kirjainyhdistelmää. Monogrammien tekemistä on useamman vuosisadan aikana harjoiteltu merkkausliinoihin, joissa tytöt osoittivat kirjontataitonsa. Kun kirjontataito oli hallussa ja merkkausliinassa malleja, pystyivät tytöt ja naiset nimikoimaan mitä vain.

Tärkeimpinä ja tunnetuimpina nimikointikohteina olivat kapiot.

Kirjoitustaidon yleistyessä 1700-luvulla, alettiin ommella yhä enemmän kirjaimia ja monogrammeja tekstiileihin. Alussa tekstiilien merkkaamisella oli vain käytännöllinen tarkoitus esimerkiksi helpottaa samanlaisten liinavaatteiden erottelua pyykissä. Pöytäliinoissa nimikointi oli hyväksi myös sen takia, että niitä lainattiin naapuriin pitoihin siinä missä tuoleja, pöytiä ja penkkejäkin. Vähitellen kirjoitetut kirjaimet kuitenkin kehittyivät taiteeksi. Kirjaimilla oli suuri koristeellinen vaikutus eikä tekstiileihin muita koristeita usein juurikaan tarvittu.

1700-luvulla nimikoinnit on tehty pääasiassa pellavalangalla. Nimikoinnit olivat pieniä ja niitä on oletettavasti käytetty pelkkinä tunnuksina.

1800-luvulla pellavalangan käyttö väheni nimikoinneissa sillä, puuvillalangan käyttö alkoi olla mahdollista. Nimikointien koko kasvoi 1700-luvusta ja varsinkin 1800-luvun lopulla ja vuosisadan vaihteessa tehtiin hyvin näyttäviä ja suuria nimikointeja.

Kuva 2. Nimikointia

Nimikointia käytettiin liinavaatteiden eli lakanoiden, tyynyliinojen, pyyhkeiden ja pöytäliinojen lisäksi myös vaatteisiin ja erityisesti alusvaatteisiin. Nimikirjaimia on kirjottu lisäksi myös lähes kaikkiin tekstiileihin, joihin niitä on ollut mahdollista kirjoittaa. Tällaisia ovat esimerkiksi nenäliinat, pyykkipoikapussit, lahjattavat ja kankaasta valmistetut kirjanpäälliset. Nimikoimisen taitoa on aikoinaan tarvittu myös tekstiä tai kirjaimia sisältäviin lippuihin, alttarivaatteisiin, messukasukoihin sekä kaikenlaisiin univormuihin.

Koristeelliset, kirjatut tekstiilit ovat olleet perhekalleuksia ja niitä on käytetty harvoin ja usein vain juhlatilaisuuksissa.

2.2 Käsitöiden merkitseminen nykyisin

Yhä nykyäänkin käytetään esim. tekstiilien merkitsemistä, merkitseminen tehdään joko ompelemalla tai maalaamalla mini tuotteeseen.

Päiväkodeissa kaikki lasten vaatteet, kengät, sukat ym. pitää ja on syytäkin merkitä, sillä lapsia on paljon, eikä päiväkodeissa ohjaajat välttämättä aina tiedä vaateen omistajaa ja sekaannuksia sattuu. Laitoshoidossa olevien henkilöiden vaatteet nimikoidaan myös katoamisten välttämiseksi, kun tekstiilit huolletaan keskuspesuloissa.

Lopullinen opinnäytetyöni aihe tarkentui tekstiiliksi, kun jäin pohtimaan työn kokoa ja kuljettamista. Mutta minkälainen tekstiili? Pohdin käytöstä poistettujen purjeiden käyttöä ja niiden mahdollista jatkokäyttöä, ideoita tuli siihenkin. Kun päätös lopputyöstä tarkentui tekstiksi kankaalle omilla aakkosilla, yhä uudelleen ajatus pöytäliinasta puski ajatuksiini.

Olen aina ihailnut käsinkirjaituja pöytäliinoja, ja lähdin siitä ajatuksesta, jos sellaista voisi toteuttaa. Niiden tekemiseen käytetty aika ja usein luonnonväreillä värjätyt langat ja niistä sommitellut kuviot ovat minusta hienoja ja arvostettuja.

Kuva 2. Äitini ja tätini aikoinaan tekemiä käsitöitä.

2.3 Oman aakkoston käytön pohdintaa

Oman aakkoston käyttö tekstiilille maalattaessa tuntui mielenkiintoiselta. Oman aakkoston suunnittelu oli mielenkiintoinen työ ja aakkoston hyödyntäminen opinnäytetyössä tuntui haastavalta. Kuvataiteen opiskelun näkökulmasta kiinnostavaa on löytää oikeat materiaalit ja värit, jotka kestävät käytössä niin pesut kuin muut huoltotoimet. Käyttökalligrafia tuntuu itsestä oikealta ja tuo käsialaa arkielämään tavallisten, ei koriste-esineiden muodossa. Käytännön ihmisenä mietin, ettei liina saisi jäädä kaapin hyllylle pölyttymään, vaan sen pitää olla soveltuva erilaisiin kattauksiin. Käyttöesineen hoito ja huolto myös mietitytti. Yleensä tai hyvin usein liina pitää pestä heti ensimmäisen käytön jälkeen tai jos liina säilyy useamman käytön ajan siistinä, sillä ainahan vahinkoja sattuu ja jotain putoaa liinalle.

3 LUONNOSTELUA

3.1 Materiaalipohdintaa

Mietin ensin pellavakangasta, se ei saisi olla ehkä kovin karkeaa ja paksua vaan ohuempaa ja sileämpää, jotta kirjaimet olisi siihen helppo piirtää.

Miten siihen koko pöydän peittävälle liinalle sen tekstin sitten sijoittaisi?

Vanhoissa kirjailluissa liinoissa koristeet oli tehty liinan kulmiin esim. kukkaryhmäksi. Joissakin liinoissa koristelu oli soikion muotoisena keskelle keskitettynä.

3.2 Kattauksen mitoitusta

Mietin ja kokeilin, miten normaalikokoisessa isohkossa (esim. 200x100cm) ruokapöydässä kattaus tehtäisiin, miten astiat, lasit ja ruokailuvälineet sijoittuvat. Minne jää ns. tilaa. Istujalle on varattava leveyssuunnassa vähintään se 60 cm, mielellään enemmän. Lautaset, joiden halkaisija on 26 cm + etureunaan jäävä tila vievät n. 30 cm pöydän kummaltakin puolelta. Laseille varattava ehkä n. 10 cm.

Pöydän keskelle jää siten ehkä 25 cm vastakkain istuvien ruokailijoiden väliin.

Jos teksti jää kokonaan kattauksen alle, ajatus tarinasta katoaa.

Jos teksti kiertää liinan reunoja, se on luettavissa tai nähtävillä ennen kuin pöytään istutaan. Eli edellä mainittu n.25 cm:n tila ruokailijoiden välissä voisi olla helpoimmin täytettävissä.

Kuvat 3. Emäntäkouluaikojen oppikirjasta, vuodelta 1978, jossa peruskattaukset on esitetty piirroksina.

3.3 Työ alkaa hahmottua

Lopulta päädyin ajatukseen kaitaliinasta, joka sijoitetaan ruokailijoiden väliin keskelle pöytää. Siihen saisi luettavaa tekstiä ja tarinan kirjoitettua.

Mutta se materiaali, mitä se olisi? Pellavakangas oli edelleen mielessäni. Kiertelin kangaskaupoissa ja tutkin pellavakangasvalikoimien värejä ja sidoksia ja pohdin oman työni tekstin väriä.

En oikein löytänyt mieleistäni.

Koululla taas ääneen asiaa miettiessäni, ohjaava opettaja sanoi jotain siihen suuntaan, että miksei pitsiliina. Vanhoja pitsiliinoja ei minulta löytynyt ja mieleen tuli vanha käytössä pehmennyt lakanakangas ja mitä siitä saisi.

Itselläni ei löytynyt sellaisia perintölakanoita kaapissa, mutta asiasta sisarelleni huokaillessani, hän sanoi itsellään tavallisia lakanoita ja pitsilakanoita, eikä hän niitä tarvitse. No niin, materiaali löytyi. Vanha pitsilakana.

4 PIIRRETTÄVÄSTÄ TEKSTISTÄ

4.1 Mikä teksti?

Seuraava pohdinnan aihe oli kirjoitettava teksti, minkälainen se olisi. Toki tekstiin sisältöön vaikuttaa sekin, missä tullaan tai kuka tulee liinaa mahdollisesti käyttämään. Koska alkuperäinen tarkoitus oli tehdä liina, jota pidetään ruokapöydällä esim. jouluna, pääsiäisenä tai muuna juhlapäivänä ja pöydässä istutaan useinkin juuri ruokailemassa, lähdin etsimään runoa tai tarinaa, joka liittyisi jotenkin ruokaan.

Omaa kaunokirjallista tekstiä tai runoja ei minulla ole pöytälaatikkoonkaan kertynyt.

Päädyin lorussani lopulta lastenloruun tai lastenmieliseen loruun, miten se nyt määritelläänkään. Lastenloruissa on usein jokin opetus tai viisaus taustalla, eikä sen lorun sanoma ole haitaksi aikuisellekaan.

4.2 Tekstivaihtoehtoja

Mukavia runovaihtoehtoja oli useitakin:

*Mullin mallin mustikoita,
poimii pikkuinen mustikkanoita.
Varpujen seassa paljain varpain,
onnesta hupsuna,
sinisin hampain.*

tai esim.

*Aurinko, aurinko, lettuja paistaa,
hauska on auringon lettuja maistaa.
Kiipeän puuhun, pistelen suuhun,
loput voin heittää ukolle kuuhun.*

*Sittenpä käynkin nukkumaan,
pikkuinen massuni pullollaan.*

Nalle Puhilla on myös suuria ajatuksia:

*"Uskon, että me näemme sen takia unia,
ettei meidän täytyisi olla erillään niin pitkään.
Jos olemme toistemme unissa,
voimme olla yhdessä koko ajan."*

Oikeanlaista runoa tai lorua etsiessäni toivoin löytäväni sellaisen, joka olisi helposti toteutettavissa kaitaliinaan. Riittävän monta riviä ja tarpeeksi tekstiä rivillä, mutta ei liikaa, jotta kokonaisuudesta tulisi sopiva.

Sitten löysin vanhasta Aapisesta (vuodelta 1974) ruokaviikosta kertovan runon.

*Maanantaina makkarat tehtiin.
Tiistaina tikut vuolttiin.
Keskiviikkona keitto keitettiin.
Torstaina tupaan kannettiin.
Perjantaina perheelle annettiin.
Lauantaina liemi latkittiin.
Sunnuntaina suut pyyhittiin.
Hyvää ruokahalua toivotettiin!*

Ja tämä alkoi tuntua omimmalta.

Kokonaisuuteen vaikuttaa tietysti myös kirjoitustyyli.

Tekstityyliksi valitsin omat aakkoseni, jotka suunnittelimme opiskelun aikaisemmassa vaiheessa.

5 OMA AAKKOSTONI

5.1 Mistä ajatus lähti liikkeelle

Kuva 4. Optimistijolla sivulta kuvattuna ja purje ylhäällä.

Oman aakkoston suunnittelu on osa roomalaisten aakkosten opintojaksoa, jonka kurssin Tom Perkins Englannista meille veti. Roomalaisten aakkosten mittasuhteet ovat tarkoin määrätyt. Omasa aakkostossani roomalaisten aakkosten perusajatus on vapaammin toteutettu. Kirjainteni muodot ovat pyöreitä, pehmeämpiä.

Aakkosissani pohjimmainen ajatus oli pieni optimistijollan purje ja sitä pehmentämällä ja pyörittämällä aakkosteni muoto sitten muokkaantui. Kaikki kirjaimet pohjautuvat o-kirjaimeseen, jota pyörittämällä, jotain poistamalla ja taas joitain viivoja lisäämällä saadaan aikaiseksi muitakin kirjaimia.

Kuva 5. NPS:n (Naantalin Purjehdusseuran) jollakoulusta 2015.

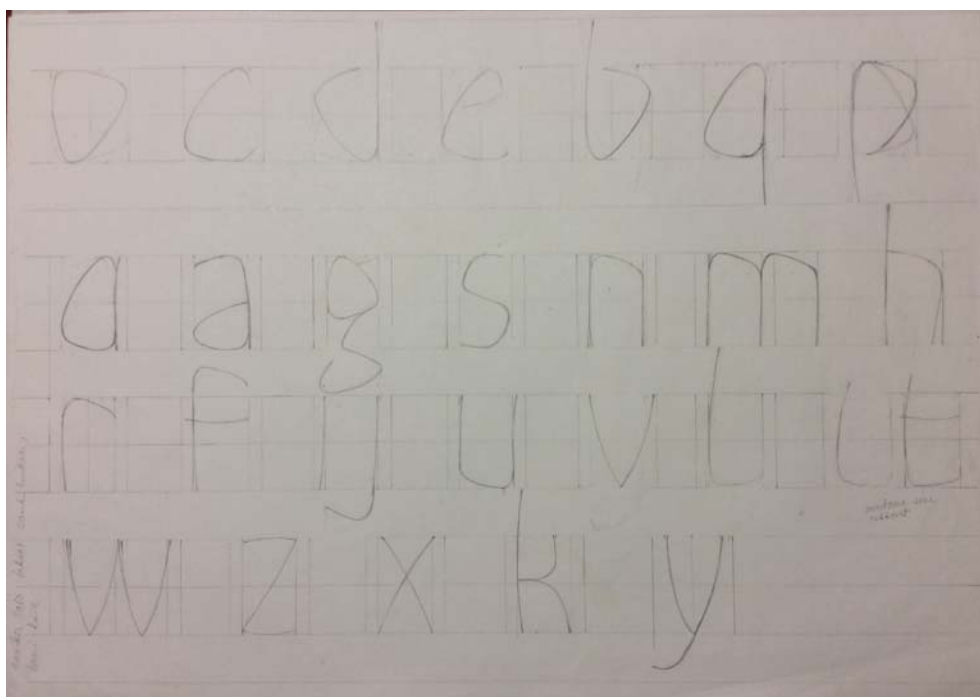

Kuva 6. NPS:n (Naantalin Purjehdusseuran) TPS-purjehduskilpailusta 2015.

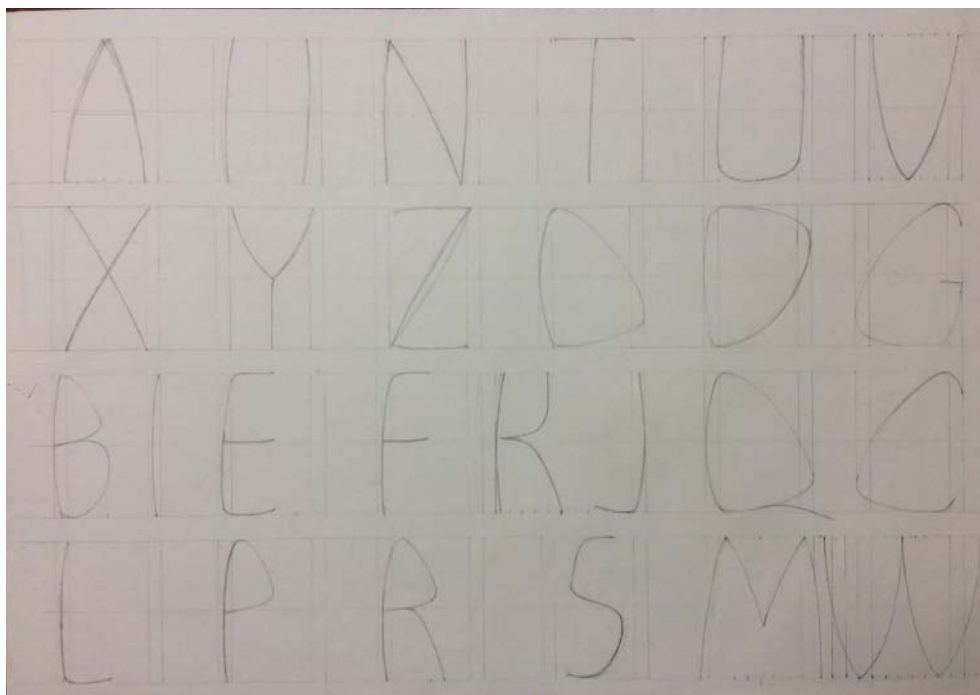
5.2 Aakkoston syntyvaiheista

Ensiksi teimme yhdellä viivalla ns. lankakirjaimet, joiden avulla haimme kirjaimen muodon. tämä toimi samalla kirjaimen keskiviivana, ikään kuin selkärangana. Kirjaimen leveys määriteltiin roomalaisten aakkosten pohjalta.

Suunnittelin ensin pienet kirjaimet. Pientä o-kirjainta pyörittelemällä muokkauitvat helposti o:n lisäksi c, d, b, q, p ja e. Ja edelleen pienillä muutoksilla syntyivät n, m, h, r, u, l, j, t ja f. loppujen kirjaimien kanssa ja itselle kelpaavan muodon löytäminen veikin sitten hieman enemmän aikaa.

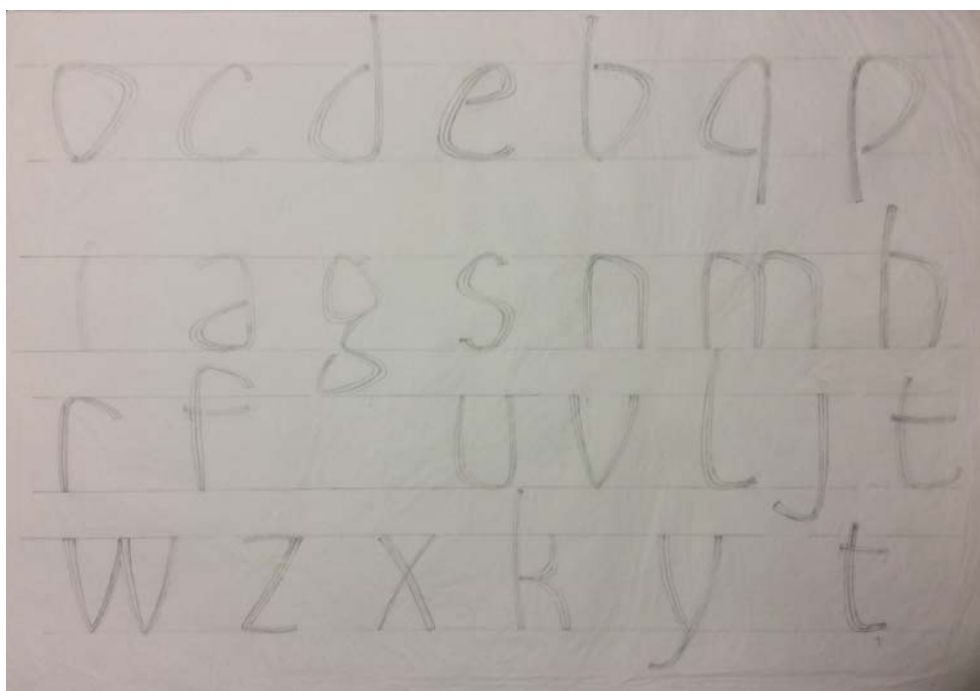

Kuva 7. Pienet aakkoset lankakirjaimina.

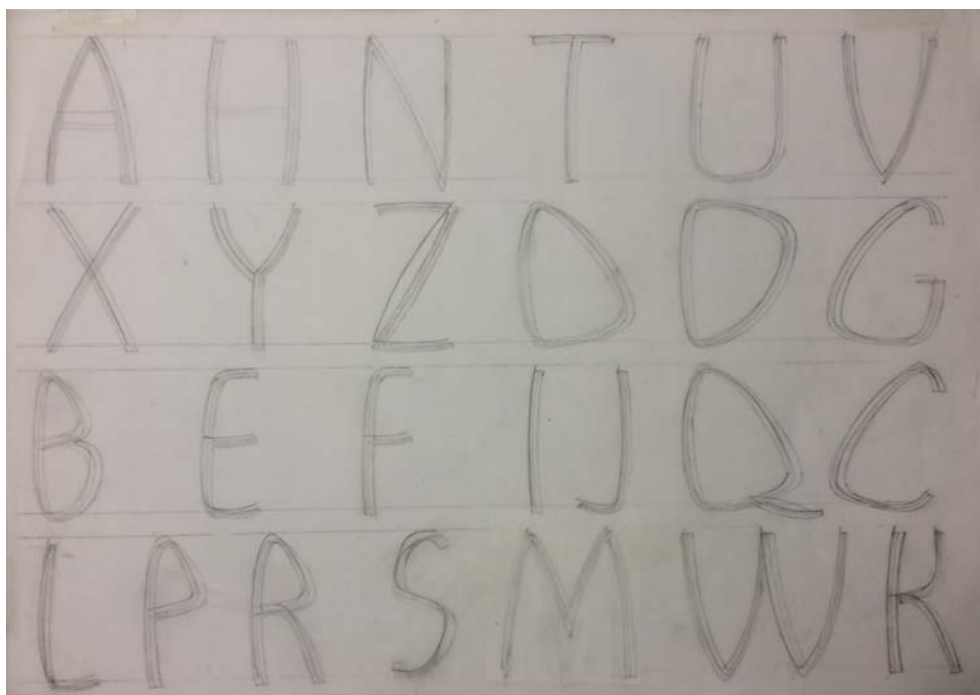

Kuva 8. Isojen aakkosten lankakirjaimet.

Kun muoto tyydytti, lähdettiin paksuntamaan kirjainta keskiviivan, selkärangan kummallekin puolelle. Kirjainten kärjet olivat useinkin kapeita ja leveämpi kohta tuli ikään kuin kaarin keskikohtalle. Leveät ja paksimmat kohdat kirjaimen runkoon muodostuivat lähinnä silmämääräisesti oman näkemyksen mukaan.

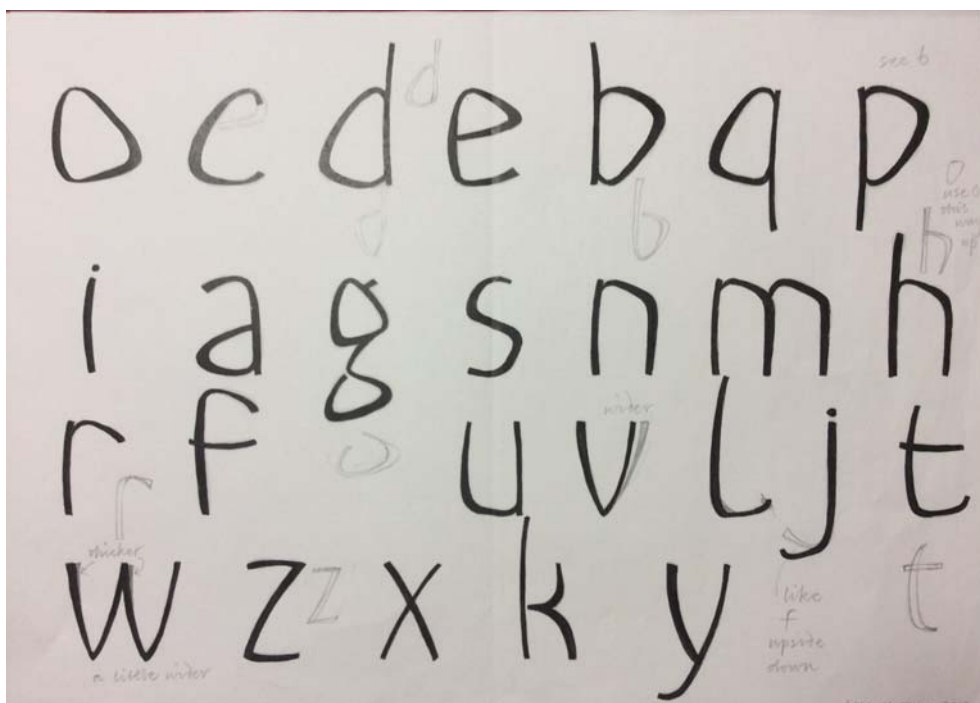

Kuva 9. Pienet aakkoset lihavoituina.

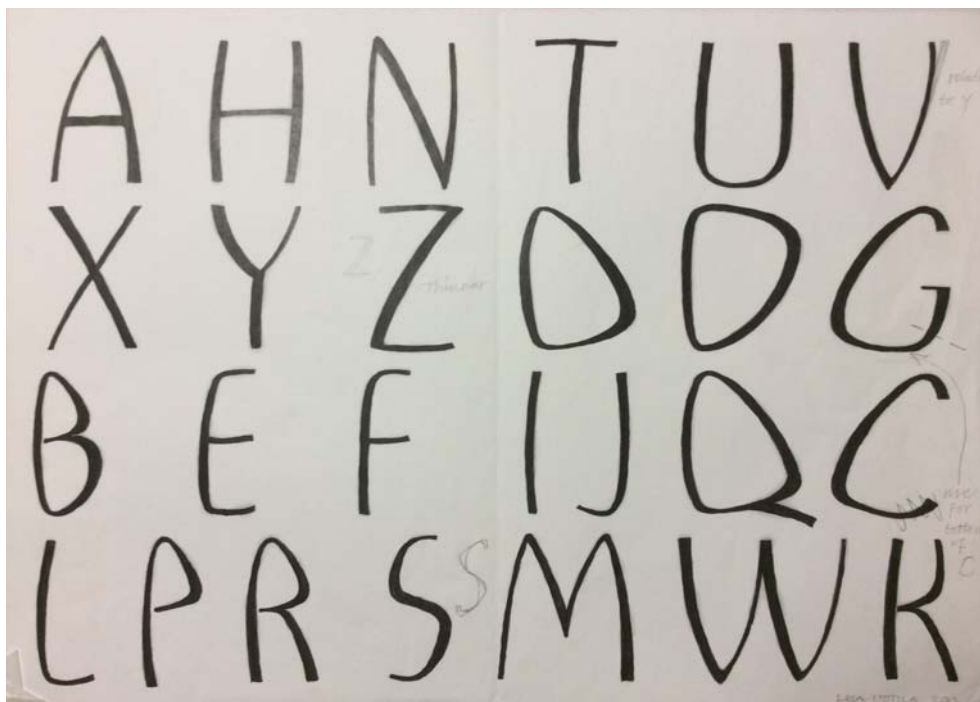
Kuva 10. Isot aakkoset hakevat myös muotoaan.

Kun täytin ja väritin kirjaimet, lopullinen kirjaimen muoto alkoi hahmottua ja kirjain tuli näkyviin.

Kuva 11. Oman aakkostoni pienet kirjaimet.

Kuva 12. Oman aakkostoni isot kirjaimet.

Isojen kirjainten muotoilu lähti myös liikkeelle O-kirjaimesta. O, D, G, Q ja C löytyivät helposti. Pienen o-kirjaimen muoto on ehkä havaittavissa B-, P- ja R-kirjaimissa. Muissa isoissa kirjaimissa on muulla lailla haettu yhtenäistä henkeä ja ilmettä.

Itselle mielikuva omista aakkostostani on leikittelevä ja iloinen, joten se sopii myös ehkä siksi hyvin lapsenmieliseen loruun.

6 MATERIAALIT JA TYÖVAIHEET

6.1 Pitsilakanat

Kuva 13. Pitsilakanat ennen leikkaamista.

Pitsilakanoiden saavuttua siskolta mietin kaitaliinan ja normaalin ruokapöydän leveyttä ja miten niiden mitoitus toimii pöydän kattauksessa. Pitsilakanoissa oli siististi virkatut pitsit, jotka halusin näkyville.

Kuva 14. Pitsilakanat kaitaliinoiksi leikattuina.

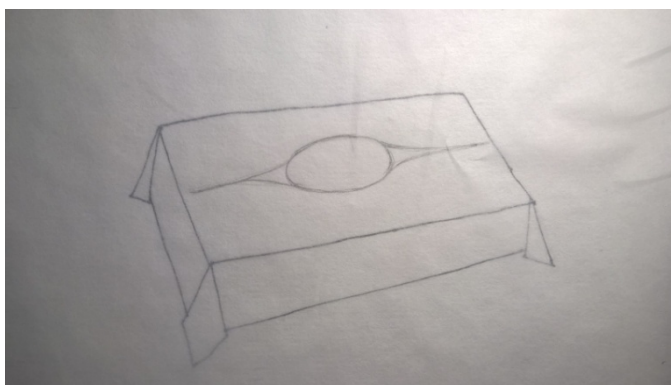
Päädyin kaitaliinassa siis n. 30 cm leveyteen, jolloin n. 1 metrin syvyisessä ruokapöydässä lautaselle, laseille ja ruokailuvälineille jää siis tilaa n. 35 - 40

cm. Toki juomalasit ja ruokailuvälineet asetetaan usein ruokailijoiden väliin laitettun kaitaliinan päällekin.

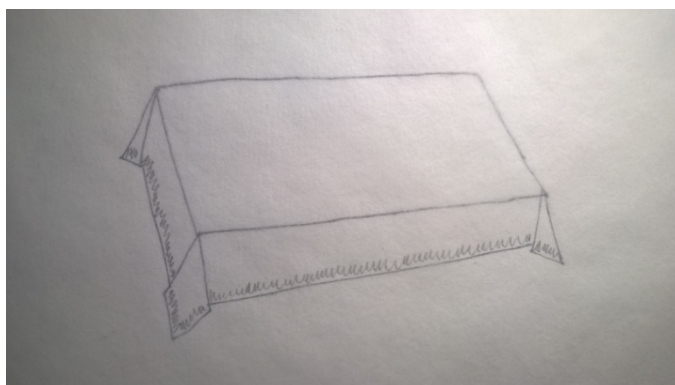
Ompelin kaitaliinan kahdesta yhtä pitkstä suikaleesta yhteen ja taittelin reunat.

6.2 Erilaisia sommitteluja ja vaihtoehtojen miettimistä

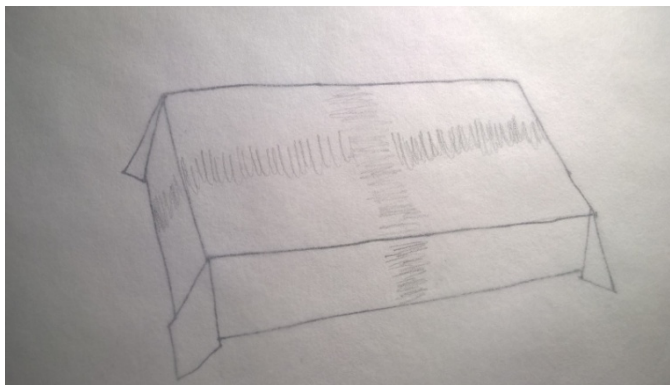
Luonnostelin eri sommitteluja ja kokeilin vaihtoehtoja:

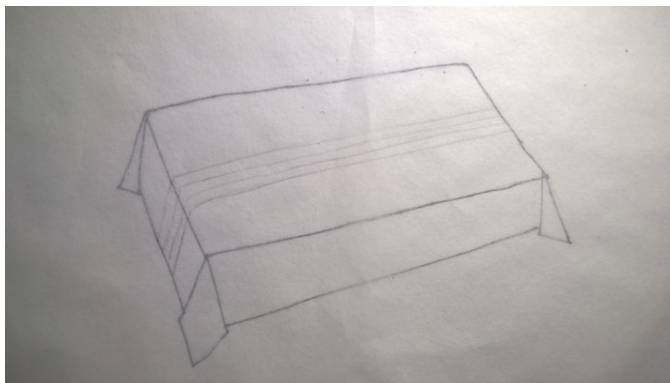
Kuva 15. Loru tai runo pitää tarkkaan miettiä, mikä se on, jotta se kauniisti soveltuisi yllä olevaan kuvioon.

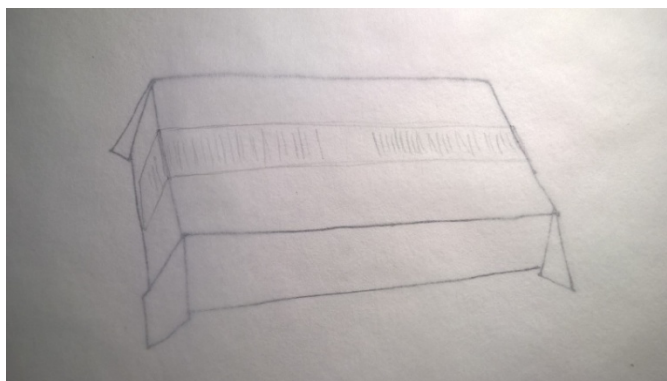
Kuva 16. Reunoja kiertävä tarina on hankalasti kerrottavissa.

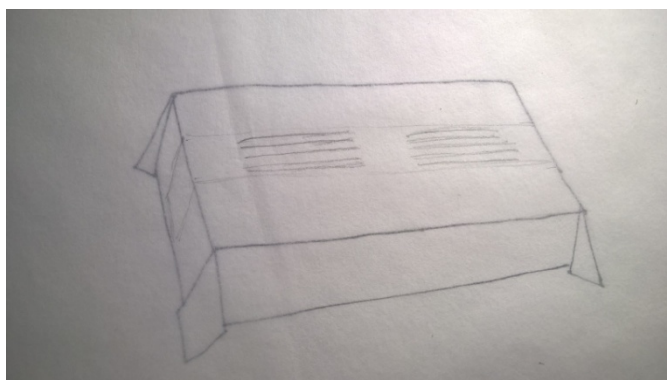
Kuva 17. Ristiin sijoittuva teksti rajaa istujan paikalleen, eikä salli useamman istujan sijoittumista pitkälle sivulle.

Kuva 18. Pöytäliinan keskelle pitkittäin sijoittuva teksti jättää kattaukselle tilaa, mutta pitkä teksti on hankalasti luettavissa.

Kuva 19. Poikittain sijoittuva teksti on hankalasti luettavaa kummaltakin puolelta pöytää.

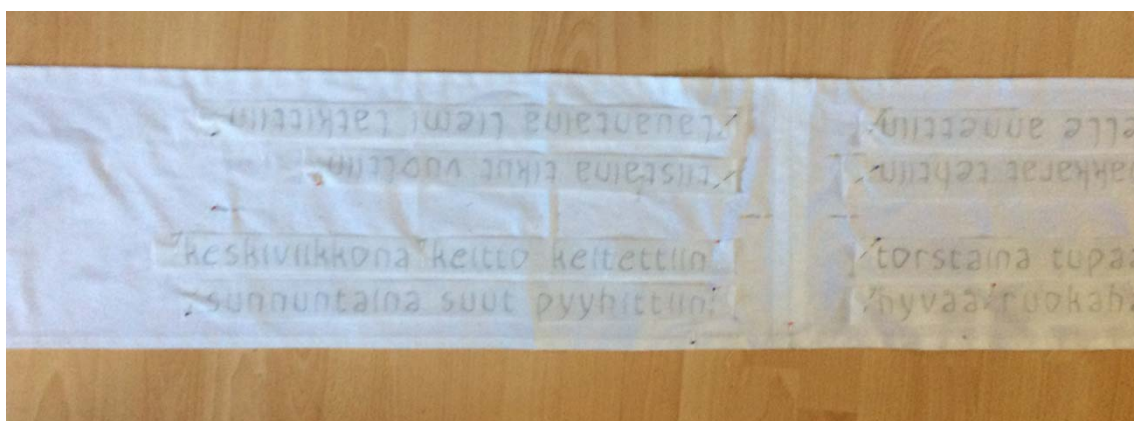

Kuva 20 Pitkittäin sijoittuva teksti on suoraan istujan edessä ja istuja pysyy lukemaan sen paikaltaan.

Jaoin runotekstin aina kahdelle riville istujaa kohden, kaitaliinan keskisauman kummallekin puolelle, laskin istujaa varten reilusti tilaa enemmän kuin sen minimi 60 cm, joka istujaa kohden lasketaan leveyttä ja sommittelin sen mitoitamalleni kaitaliinalle. Pöydän pituudeksi laskin 180–200 cm ja kummallekin pitkälle sivulle sijoitin kaksi ruokailijaa. Tarvittaessa emännälle ja isännälle jää tila pöydän päähän. Kaitaliina jatkuu pöydän päässä istujan syliin.

Teksti tuli niin, että pöydän kummallakin puolella istuva pystyy lukemaan kaksi riviä (rivin kerrallaan) suoraan ja oikein päin.

Sommittelin tekstin ensin kuultopaperille ja leikkasin siitä suikaleet, jotka sijoitin liinalle ja mitoitin paikalleen. Pyrin saamaan tekstiin kirjainten välistykset ja rivivälit niin, että kokonaisuus näytti sopusuhtaiselta.

Kuva 21 Tekstin sijoittelun hahmottelua.

Olin päättänyt, että liina kaitaliinan alla tulee olemaan joko harmaa, tummansininen tai tumman punainen. Ja tekstin värisävy piti sopia niihin kaikkiin.

Olimme aiemmin väri-tehtävässä valinneet ja tutustuneet kukin meistä ns. omimpaan väriinsä ja silloin valitsin väriksi hopean. Päätin valita tähänkin väriksi hopean, sillä edelleen se tuntui omimmalta.

Päädyin käyttämään tekstissä pelkästään pieniä kirjaimia, koska ne olivat mielestäni sympaattisemmat ja ilmeikkäämmät kuin isot kirjaimet.

7 PIIRTÄMISESSÄ KÄYTETTÄVÄ VÄRI

7.1 Vesipohjaiset tekstiilipainovärit

Päädyin myös valmiiden värien käyttämiseen, joita siis voidaan reilusti pestä ja huoltaa käytössä tapahtuneiden likaantumisten jälkeen. Etsin valmistajia, jotka täyttäsivät tämän kriteerin ja päädyin www.awennstrom.fi –sivuille, josta löysin Vesipohjaiset tekstiilipainovärit.

Ja sieltä löysin sekoitus- ja pesuohjeita:

7.1.1 Sekoitus- ja pesuohjeita

Vesipohjaiset tekstiilipainovärit ovat parhaimmillaan silloin, kun väripastan rakenne on juuri kyseiseen tilanteeseen ja käyttötarkoitukseen oikeanlaiseksi sekoitettu.

Värien sekoittaminen on helppoa. Alle on listattu vesipohjaisten tekstiilipainovärien sekoittamiseen liittyviä yleisimpiä asioita ja muutama esimerkki ongelmatilanteista, joita jokainen vesipohjaisten tekstiilipainovärien käyttäjä kohtaa.

7.1.2 Värien sekoituksen menetelmät, välineet ja aineet:

Värien huolellinen sekoittaminen on ennen kaikkea turhien ongelmien ennalta ehkäisemistä ja tärkeä askel kohti onnistunutta painotyötä. Yli 500 g erissä mekaaninen sekoittaminen tasaisen lopputuloksen saavuttamiseksi on välttämätöntä. Tähän tarkoitukseen käy hyvin tavallinen sähkövatkain tai vastaava sekoittaja aina 3-5 kg asti, riippuen käytettävän laitteen tehosta.

1. Painoväri/-pasta on liian juoksevaa

Jos esimerkiksi sävytät 1 kg Tint2002 kuultopastaa n. 80–100 g:lla nestemäistä PGM-pigmenttiä, saattaa lopputulos olla liian juokseva ja ohut. Ongelma on korjattavissa A-1005 paksunnosaineella. Lisää noin 10–20 ml A-1005 paksunnosainetta ja sekoita huolellisesti sähkövatkaimella tai vastaavalla, tämä antaa

pastalle elastisemmän ja tasaisen rakenteen.

Ohjeellinen sekoitussuhde on 1 (paksunnos) / 100 (pasta). Esimerkiksi 10–20 ml A-1005 paksunnosainetta suhteessa 1 kg Tint-2002 painopastaa tai valmista Print-K painoväriä, mikäli väri on mielestäsi käyttötarkoitukseksi liian ohutta.

2. Painoväri on kuivunut ja muuttunut rakeiseksi

Vesipohjaisista painoväreistä haihtuu ajan myötä nesteitä, jolloin pastan rakenne kuivuuessaan saattaa muuttua rakeiseksi. Ohenteella ja mekaanisella sekoituksella tilanne on korjattavissa.

Aloita valitsemalla oikeanlainen ohenne. Kaikki ohenteemme sisältävät samoja sidosaineita, joita käytetään painopastojemme valmistukseen. STO-10 yleisohenteella voit ohentaa kaikkia painopastojamme, mutta jos haluat säilyttää ohennettavan pastan erityisominaisuudet täysin ennallaan, valitse kyseisen värisarjan oma ohenne. Esim. A-4002 ohenne, A-6002 ohenne jne.

Lisää varovasti sopiva määrä ohennetta pastan sekaan ja sekoita huolellisesti usean minuutin ajan sähkövatkaimella tai vastaavalla. Melkein toivottomalta näyttävän kuivuneen värin pystyy “elvyttämään” ohenteen avulla.

Huom. Mekaaninen sekoitus on välttämätöntä.

3. Pesusuositukset painetuille tekstiileille:

Huom. Painetun ja lämpökäsitellyn tekstiilin saa pestä ensimmäisen kerran 3-5 vuorokauden päästä.

A. Vaalealle tekstiilille kuultoväreillä painetut tekstiilit voidaan pestä max. 60°C. Konepesu/käsinpesu.

B. Tummalle tekstiilille peittoväreillä painetut tuotteet voidaan pestä max. 40°C lämpötilassa. Konepesu/käsinpesu.

C. Helmiäisväreillä (hopea, kulta jne.), kohoväreillä ja muilla erikoistekniikoilla painettaessa tekstiilit tulisi pestä käsin haaleassa vedessä. Konepesussa max. 30°C lämpötila ja ehdottomasti hienopesuohjelma.

Huom. Kaikki painetut tekstiilit tulee pestä nurinpäin. Pesuaineen ei tulisi sisältää valkaisuaineita.

Päädyin Wennströmin myyjän kanssa käytyjen puhelinkeskustelujen jälkeen käyttämään A4000 sarjaa.

7.1.3 A4000

A4000 sarjan sävyt soveltuvat sekä synteettisten että luonnonkuituisten tekstiilien painantaan ja muuhun suoraan värikäsittelyyn. Työvälineinä voivat olla esim. silkkipainanta, sapluunatyöskentely tai ruisku- ja sivellinmaalaukset. Värisarjan sävyt toimivat SMS-sävytysjärjestelmässä. Väripinta vaatii ilman apuainetta (fastener) 150 °C lämpökäsittelyn uunissa, tunnelissa tai prässissä:

Uuni tai tunneli 2-5 min / 150 °C

Prässi tai silitysrauta 2x20 s / 150–170 °C

A4000 Transparent kuultoväreillä painetut tekstiilit voidaan pestä max 60 °C lämpötilassa koneellisesti tai käsin.

A4000 Opaque peittoväreillä painetut tekstiilit voidaan pestä max 40 °C lämpötilassa koneellisesti tai käsin.

A4000 helmiäisväreillä painettaessa paras vaihtoehto on käsinpesu haaleassa vedessä. Konepesussa max 30 °C lämpötila ja ehdottomasti hienopesuohjelma.

Koska en osannut arvioida värin paksuutta sivellinmaalauksessa, tilasin vielä pienen pullon ohennetta.

Ohjeita sivustolla oli paljon ja painatusalasta ja -väreistä tietämättömänä soitin siis Wennströmille. Sieltä saatujen ohjeiden perusteella päädyin hankkimaan helmiäisvalkoista Aqua 4000 Opaque- silkkipainoväriä, väri A4820 PearlWhite, mustaa Aqua 4000 Transparent- silkkipainoväriä, väri A4010 sekä pienen pullon ohennetta STO-10.

7.2 Värien sekoittaminen

Kuva 22. Kuvassa Wennströmiltä saapuneet tuotteet.

Niistä sekoitin silmämääräisesti itseäni miellyttävää hopeanharmaata väri ja lisäksi hieman ohennetta, jotta väri olisi sopivan paksuista, paksuhkon kerman paksuista.

Kuva 23. Kuvissa värien sekoituskokeilua

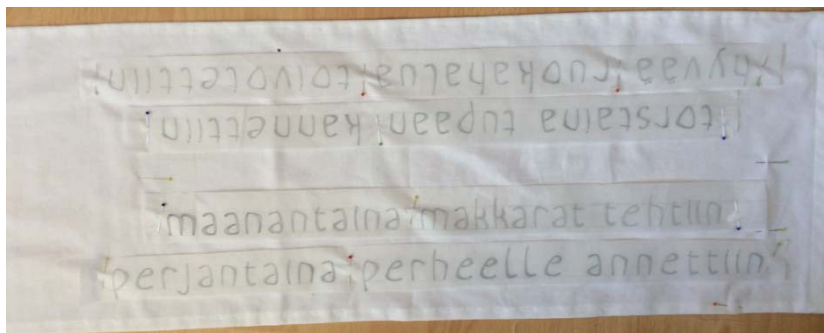
Auringon osuessa väriin, helmiäisyys näkyi selvästi, kun taas varjossa väri oli melko harmaata.

Sekoitin väriä suhteellisen ison määrän kerralla ja toivoin sen määrän riittävän koko työn maalaamiseen.

8 TEKSTI LIINALLE

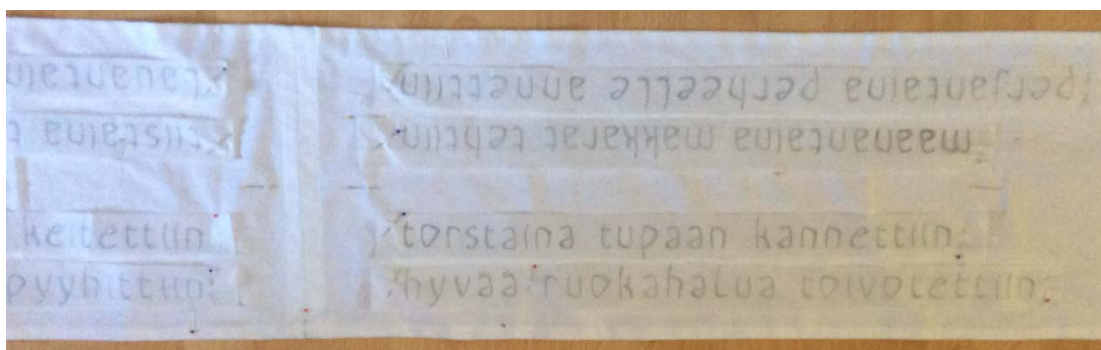
8.1 Rivien sijoittelu

Luonnostelin tekstiä ensin keskitetysti istujan suhteen.

Kuva 24. Tekstin luonnostelua keskitetysti.

Sitten muutin tekstin sauman kummallekin puolelle yhtä kauas keskisaumasta.

Kuva 25. Tekstin luonnostelua keskisauman suhteen.

Ja päädyin oikea-vasenlaitaiseen malliin keskisauman suhteen. Keskisauman kummallekin puolelle jää vapaata tilaa 9 cm. Peruskirjaimen x-korkeus on 2 cm. Rivien välit 3 cm.

Kun kuultopaperille tehty teksti oli kiinnitetty nuppineuloilla kaitaliinalle useista kohdista, asetin osan liinaa kerrallaan kaltevan kirjoituslustan päällä olevan valopöytälevyn päälle ja maalasin kirjaimet kankaalle ohuella 000- ja 110-siveltimillä.

8.2 Siveltimek ja valopöytä esiin

Kuva 26. Kuvassa käyttämäni siveltimek.

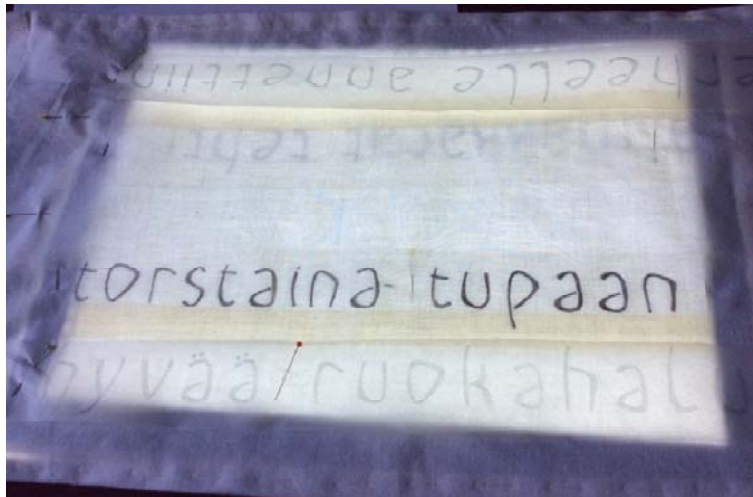
Kuva 27. Liina valopöydällä

Valopöydän avulla pystyin hahmottamaan kirjainten paikat ja muodot kankaalla maalausta varten.

Mittasin tekstin paikat kaitaliinan keskellä olevasta saumasta kummallekin puolelle yhtä paljon. Mittasin kaitaliina pitkittäisen keskikohdan ja merkitsin sen nuppineuloilla.

Keskitin tekstin niin, että sauman kummallakin puolella on 9 cm tilaa. Sauman vasemmalla puolella teksti on oikealaitaista ja oikealla puolella vasenlaitaista.

Merkitsin rivien kohdat maalarinteipillä kankaan taakse ja kiinnitin siihen tekstirivin teipin yläpuolelle neuloilla.

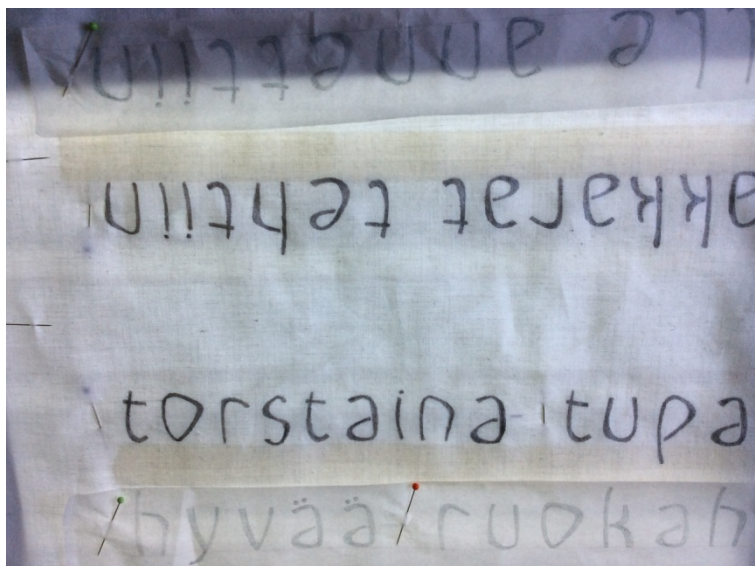

Kuva 28. Liina valopöydällä tekstattaessa.

Aloitin kirjaimen maalaamisen kirjaimen keskeltä ja etenin kirjaimen reunoja kohti tekemällä kapeita siveltimen vetoja vieri viereen. Sivellin piti kastaa melko usein, koska pieneen siveltimeen ei mahtunut paljoa väriä ja halusin värikerroksen olevan tasainen joka kohdassa kirjainta. Huomasin, että maalaaminen kannattaa aloittaa tyhjän tilan keskeltä, koska kirjainten reunat, kulmat ja päät piti huolitella teräviksi ja se oli järkevintä tehdä viimeiseksi. Sain kirjainten reunat teräviksi ohuella siveltimellä, kun tein sillä pitkän suoran vedon kirjainten ääriviivojen yläreunoista alareunoihin. Kirjainten päistä ja kulmista sain terävät, kun napautin kulmia kevyellä siveltimen kosketuksella ja kun siveltimessä oli pieni määrä väriä. Sopivan värimäärän ottaminen siveltimeen onnistui kokeilemalla.

Vanhan lakanan pinta oli tasainen sivellintyöskentelylle ja väri tarttui pintaan hyvin.

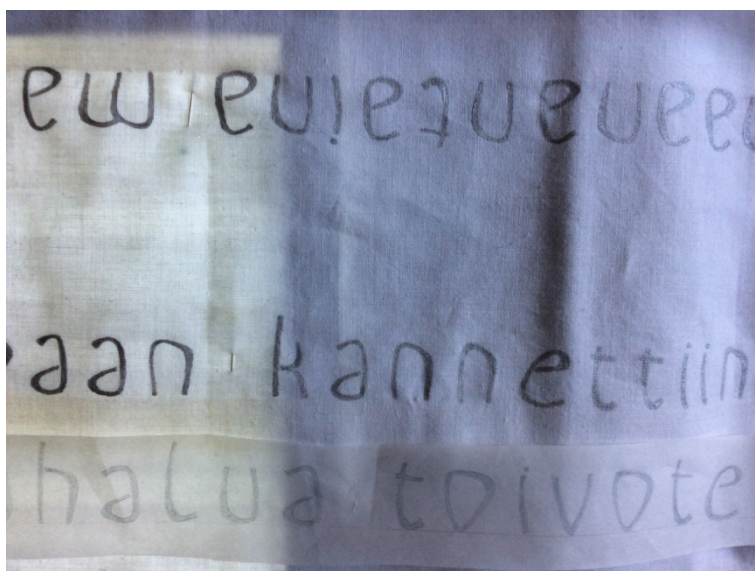
Saatuani ensimmäisen rivin maalattua valmiiksi oloni tuntui huojentuneelta ja seuraavan rivin maalaaminen oli jo paljon helpompaa, kun sain tekstirivin aseteltua paikalleen maalausta varten.

Kuva 29. Työ edistyy rivi kerrallaan.

Lopulta edistyin työn kanssa rivi kerrallaan.

Aina rivin maalaamisen jälkeen pidin tauon, lähdin lenkille tai tein jotain muuta, että sain ajatukset katkeamaan. Vaikka työn tekemisen ergonomia oli mielestäni hyvä, olivat hartiat jotenkin jännittyneet ja siksikin tauko oli paikallaan.

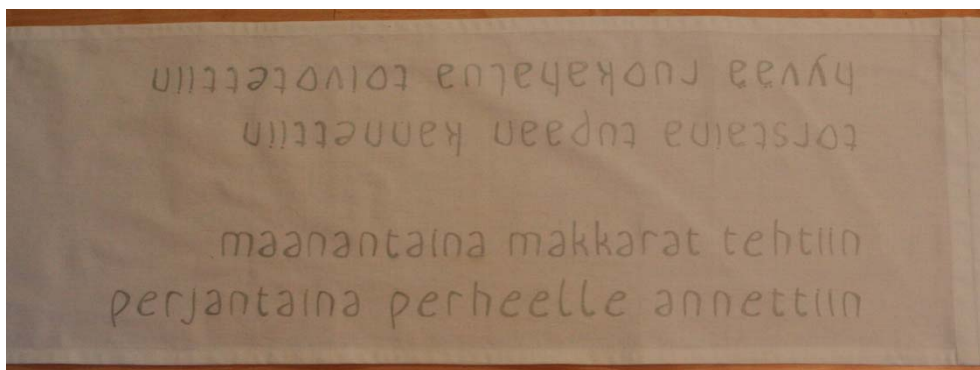
Kuva 30. Hiljalleen työ edistyy.

Maalaamisen aikana huomasin, että sekoittamani väri paksuuntui jonkin verran ja siihen oli silloin tällöin lisättävä ohennetta. Väripurkin kansi piti sulkea joka kerran jälkeen, kun otti purkista väriä. Tämä vähän haittasi työskentelyä. Kun

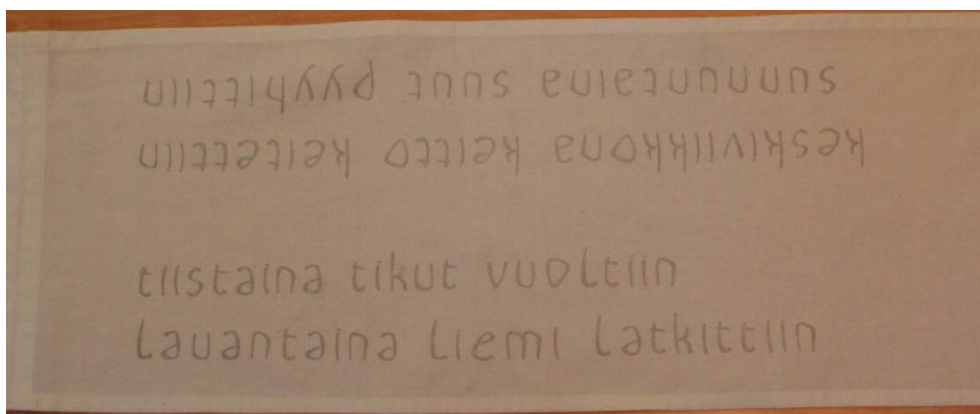

kirjaimet olivat kuivuneet, väri kirjaimissa ei joka kohdassa ollutkaan tasaista, vaan joitakin kohtia piti täydentää ja lisätä väriä.

Väri toimi maalatessani muuten hyvin. Työn valmistuttua silitin työn nurjalta ohjeen mukaan, jotta väri tarttuisi kunnolla ja kestäisi myöhemmin konepesun 30 °C lämpötilan.

Kuva 31. Valmiin työn keskisauman vasen puoli.

Kuva 32. Valmiin työn keskisauman oikea puoli.

9 OMAN LOPPUTYÖN ARVIOINTI

Omilla aakkosilla suunnittelun työn suunnittelun aloittaminen oli minulle hyvin epävarmaa. Pohdin todella pitkään kaikenlaisia erilaisia muita lopputyövaihtoehtoja ja eri aakkostojen käyttöä niissä. Oikein mikään niistä ei tuntunut hyvältä. Kattausliinan tekstin suunnittelu ja varsinkin sopivan oikeanlaisen tekstin löytäminen siihen tarkoitukseen oli myös itselleni hankala vaihe. Sitä oikea runo ei tahtonut löytyä.

Kun nuo omat aakkoset teimme, silloin ensin tuntui, etten niitä varmaan missään tule käyttämään. Ajatusten edessä ja aakkostoa tarkastellessani, mietin, miksen kuitenkin käyttäisi niitä, koska ne olivat itse suunnittelemani, oma tuotteeni.

Piirrettyjen kirjainten toteutustapa on hidas ja kärsivällisyyttä vaativa tekniikka ja poikkeaa täysin terällä tehtyjen kirjainten kirjoittamisesta. Terällä kirjoitettu kirjain määräytyy tietyn kirjoitustyylin mukaan. Piirrettyyn kirjaimen taas jää kirjaimen sisä- ja ulkopuolisten ääriviivojen sisään leveydeltään vaihteleva tila, joka joko täytetään tai jätetään ilman täyttöä.

Lopullisen työn tekemisestä saamani kokemuksen myötä pyrin toteuttamaan jatkossa käytännöllistä kalligrafiaa.

Koska kyseessä oli kapea vaalea liina, kalpea kangas, se ei missään kattauksessa toimi pelkästään, vaan se tulee olemaan isompaa kokonaisuutta.

Päästäkseen oikeuksiinsa, liina kaipaa rinnalleen voimakkaamman värisiä kumppaneita.

Liinani ei ole yksilöurheilija pikemminkin joukkuepelaaja.

10 LOPUKSI

Käsillä tekemisen taito on vähenemässä ja siksi suosin kalligrafiaa muiden kädentaitojen rinnalla. Kouluissa on vähennetty kirjoittamista ja kaunokirjoituksen opettamista, tikkukirjaimin käsin kynällä kirjoitettu nimikirjoitus on kelvollinen allekirjoituksena pian oikeudessakin.

Uskon, että tulevaisuudessa itse teen kalligrafisia töitä käytännön ihmisenä käytännönläheisesti. Tarkoitin tällä sitä, että haluan kauniin käsialan näkyvän jokapäiväisessä elämässä, niin bussipysäkeillä, ilmoituksissa kauppojen ilmoitustauluilla, vaikkapa huoneiden seinillä maalattuina teksteinä, kiveen kirjoitetuina tai hakattuina tervehdyksinä, suruadresseina, onnittelutervehdyksissä, talojen nimikylteissä...

Tietokoneissa näkyy ja löytyy mm. copperplate-fonttia, mutta tulostettuina ne näyttävät niin koneellisesti tehdyiltä. Samaa ole miettinyt sisustustarrateksteistä, joita tarroina voidaan tehdä, tulostaa, ja liimata sienille, ne ovat niin teknisen tuntuista, niistä puuttuu se kädenjälki, inhimillisuus.

Käyttökalligrafia tuntuu itsestä oikealta ja käsialan tuominen arkielämään tavallisten tavaroiden, ei koriste-esineiden muodossa.

Käytännön ja käsillä tekemänä ihmisenä mietin, että teksti, mikä tuotetaan terällä tai siveltimellä kankaalle, muoville tai muulle pinnalla pitää olla huollettavissa ja puhdistettavissa. Oikea materiaalivalinta, lähinnä väri, millä teksti tehdään, on silloin ratkaisevassa osassa. En nimittäin haluaisi, että paljon aikaa vienyt työ jää epäkäytännöllisenä ja hankalasti hoidettavana käyttämättä.

11 ESILLEPANO NÄYTTELYSSÄ

Vaikka kaitaliina onkin tulevaisuudessa pöydällä pidettävä käyttöesine. Näyttelyä silmällä pitäen liinan esillepanoon piti miettiä kokonaisuutta. Kaitaliina kaipaa rinnalleen erilaisia kumppaneita, jotta se erottuisi.

Pohjalle valitsin harmaan pellavan. Pellavan päälle asetin kaitaleen teräksistä, kiiltävää myyräverkkoa. Myyräverkko ja karkea pellava saivat rinnalleen hohtavaa hopeista tylliä. Liinan ja tyllin väliin asetin vielä liukuvärjättyä, moniväristä todella paksua villalankaa kuvaamaan ikään kuin kattauksessa käytettäviä muita koristeita. Kokonaisuus oli kiinnitettynä vanhaan heinäseipääseen ja kaksi kivenmurikkaa piti teoksen ryhdissään.

Kokonaisuudella oli korkeutta 2,7 metriä ja leveyttä oli 1,5 metriä. Olin lopputulokseen tyytyväinen.

Kuva 33. Lopputyökokonaisuus näyttelyssä Kankaanpäässä keväällä 2016.

Kuva 34. Teksti näyttelyssä lähempää kuvattuna.

LÄHTEET

Väri- ja piirretyt kirjaimet -kurssin luentomuistiinpanot, SAMK, Kuvataideyksikkö, Kankaanpää, 2013

www.awennstrom.fi

www.nps.fi

Nimikointi, oppimateriaali nimikoinnista ja käsityön signeeraamisesta